

Är det värt att försöka? - Så växte mitt intresse för meänkieli

Det är något som firas hos Finska-Mummo, alla mina fastrar och deras pojkvänner, Äijä och Mummo sitter i vid det runda köksbordet i köket. Jag själv är nog inte mycket äldre än fyra eller fem år gammal och det känns som att rummet är fullproppat av vuxna som pratar och pratar. Det är sommar och varmt i hela huset. Bastun är på uppvärmning – och så drog somrarna förbi.

Som vuxen har jag fått höra att "Jaa, ni tornedalingar är kända för att vara tystlåtna" och jag vill nu dementera den saken. Jag har varit med i många, många olika styrelser och jag har i säkert tio år arbetat i Tornedalen och jag säger då det, jag har aldrig mött en tystlåten tornedaling! Det känns sannerligen fantastiskt att säga det. Äntligen! it's out there!

Men, hur hör det ihop med en sommardag på 90-talet? Jag ska berätta.

Finska-Mummo hämtar en tårta från skafferiet och – nu gott folk, nu blir det bråttom. Femåriga Linnea förstår att, om alla ska få en tårtbit, kanske jag bara får en glass. Jag tar mig en ordentlig funderare, jag är fruktansvärt blyg alltså – vet ni att, det här är en stor grej, men på något sätt är jag tvungen att få det sagt – att jag vill ha lite tårta. Men hur är det en säger det? Hos Mommo och Moffa i Sverige säger de "toortta" och här hos Mummo och Äijä säger man någonting annat.

Vad kan det vara? Kaffekopparna klirrar och skedarna hittar till bords – yyy, kaaa, kooo, nee på det femte ska det ske.

- Mummo, jag vill ha kakka! (reds. anm. bajs)

Nu liksom exploderar det lilla köket full med människor. De skrattar. Hela bordet svajar och det känns som om skedarna flyger tvärs över bordet precis som fastrarnas tårtbitar flyger ur kakhålen. Kaffe rengar likt vatten över huvudet och jag blir så skraj att jag springer och gömmer mig i barnkammaren och gråter.

Jag bestämde där och då att jag då aldrig ska säga ett ord till hos Mummo och Äijä.

Fast det blev ju svårt att kommunicera utan att säga ett ord, men det gick väl det också. Någon gång sa jag något åt någon. En och en kunde jag prata med de här människorna. Jag tror att det som kan ha känts som fler år, eventuellt höll ett par veckor. Men jag fortsatte prata, på mitt språk, så att jag ändå fick fram det jag ville säga.

När jag var femton år flyttade jag från Tornedalen. Jag gick International Baccalaureate Diploma Programme på gymnasiet och den utbildningen fanns inte i Övertorneå, så jag var tvungen att flytta.

Det gick säkert ett par timmar innan klasskompisarna började härma mig och mitt sätt att tala "vad gööör du, vad ääääää d?", de kallade mig "Övertorneå" eller "Tornedalen" och vid det tillfället var jag stolt. Mitt första skolarbete handlade om Tornedalen och meänkieli. Nu, femton år senare brukar jag säga att det var först då, som femtonåring, som jag söderut förstod att jag är tornedaling.

Jag fick en trygg kram av hemlängtan när jag läste Bengt Pohjanen och Mikael Niemis böcker och krönikor. Det tredje och sista året på gymnasiet skrev jag en analys av boken "Populärmusik från Vittula" och fick högsta möjliga betyg. Bland alla världens International Baccalaureate-elever det året var jag en del av 13 % som fick högsta betyg. En riktigt stolt känsla! Nu vet jag att hemlängtan ibland kan löna sig den också. När jag flyttade för att plugga så kom en av mina finstalande fastrar på att börja mejl-växla med mig och det var där allt började. Jag började skriva på meänkieli. Jag skrev så bra

svar som jag kunde till henne och fick samtidigt fundera på min meänkieli. Jag sökte sedan första "riktiga jobbet" i en sportaffär i en gränskommun och fick prata meänkieli varje dag. Ganska snabbt kunde en efter annan person från andra sidan gränsen säga "jag skulle kunna prata svenska åt dig eftersom du inte kan riktig finska". Trots detta blev jag bara ännu stoltare över, mitt språk. Vi förstår ju varandra trots allt. Jag flyttade än en gång söderut för att studera juridik och fick skriva min första krönika på meänkieli åt en tidning – i Finland! Och därifrån fortsatte det, jag har skrivit fyra böcker på meänkieli och förhoppningsvis fortsätter jag att blir en allt bättre översättare och författare också. Ibland gör sig tårt-incidenten påmind och jag tänker, det lönar sig inte – jag är inte good-enough. Jag kan inte tillräckligt mycket av skriftspråket på meänkieli – och jag lär mig aldrig. Sen igen blir jag på något sätt, av någonting, påmind om "men vad gör det om hundra år". Alltså, att vad gör det om det om hundra år om en säger fel. Jag konstaterar då att, om vi inte pratar och om vi inte skriver, så kommer meänkieli inte vara någons språk. Så – försök försöka, det lönar sig!

Linnea Huhta

Skribenten, Linnea Huhta, är författare, poet, jurist och entreprenör från Övertorneå. En tornedaling som gått från språkaktivist till översättare.